

Reflexions sobre la vigència de la història local

Balanç i perspectives

Amb motiu d'aquest número especial, s'ha demanat l'opinió de tres reconeguts historiadors sobre l'evolució de la història local en els últims anys. L'interès de les idees aquí presentades es troba en copsar el parer d'historiadors que observen la història local des d'una perspectiva generalista. No es dediquen a la recerca en aquest àmbit, però la coneixen i utilitzen en els seus estudis. El primer, Antoni Riera, destaca la importància dels nous historiadors locals en la recuperació documental, l'ús de les fonts i els nous temes d'estudi.

ANTONI RIERA

Catedràtic d'Història Medieval, director del seu departament a la Universitat de Barcelona i secretari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Compta amb un amplíssim currículum investigador, que l'ha portat de la història econòmica fins a les recerques més actuals en

el camp de la història de l'alimentació o de les reaccions a les catàstrofes naturals. Ha dirigit moltes recerques d'història local, raó per la qual en té un coneixement molt pròxim.

- Tot i que ens interessa sobretot el balanç de la història local dels darrers vint anys, què pensa de les històries locals que es feien abans?
- Vista des dels ulls d'un medievalista, la història local que es feia abans de l'arribada de la democràcia no es pot menysprear globalment, sinó que hem de fer diverses matisacions. Uns dels que s'hi dedicaven eren els capellans, que en feien una interpretació conservadora i sobretot publicaven documents, una feina que normalment feien bé,

perquè sabien força llatí i paleografia. Per contrast, hi havia altres erudits locals que no tenien aquesta formació i eren molt menys útils, encara que coneixien molt bé la riquesa dels arxius locals, que solien utilitzar d'una manera força deficient. Tant els uns com els altres no es poden menysprear, i els hem de continuar consultant, encara que fonamentalment per llegir documents, alguns dels quals avui no són assequibles, ja que s'han perdut, com les obres de Segura sobre

Santa Coloma de Queralt, de Junyent sobre Vic o de Josep Serra Vilaró per a Cardona.

- Sembla que dona força importància a la conservació dels documents.

- Vist amb perspectiva era una qüestió cabdal. El país disposava d'una gran riquesa documental sotmesa a molts perills, ja que no hi havia una política de conservació. Aleshores alguns d'aquests erudits i capellans eren vitals perquè no es perdés, encara que això pogués significar un accés restringit. Fins al 1980 només disposàvem de l'arxiu provincial i del central, que en aquest cas era l'Arxiu de la Corona d'Aragó. A partir d'aleshores es van crear molts arxius municipals i la xarxa d'arxius comarcals, junt amb l'Arxiu Nacional de Catalunya. Va ser un canvi decisiu. D'altra banda, la creació d'aquests arxius comarcals va suposar no només una supervisió més estreta de la documentació administrativa -en cap cas de l'eclésiàstica-, sinó també la creació de la figura de l'arxiver professional universitari, una generació de joves historiadors que va anar copant aquests llocs al llarg de la dècada dels vuitanta, tot assegurant la classificació amb criteris moderns d'aquestes fonts i la seva consulta fàcil.

– És aquí on veu un dels factors de l'empenta de la història local en la dècada dels vuitanta?

– De fet, crec que aquesta empenta, que efectivament es pot situar en aquells anys, és el fruit d'un doble procés. D'una banda, de la crisi de les grans concepcions historiogràfiques, que es va accentuar en la dècada següent i que va suposar una enorme fragmentació temàtica, fruit de moltes indecisions metodològiques. De l'altra, del retorn de molts joves llicenciats, que després dels estudis, sobretot a Barcelona, tornaven als seus pobles i van optar pels arxius locals. Per molts llicenciats en història, els arxius locals durant les dues últimes dècades han constituït una bona sortida professional, que en aquest moment, per desgràcia, s'està tancant.

– Què entenem per història local?

– Per mi la història local és història feta dins d'un marc espacial reduït. Una història feta en un espai reduït, amb un ancoratge local molt fort. La dimensió d'aquest espai és una qüestió que crec que no hem discutit encara prou. Només és una vila?

Pot ser-ho una ciutat secundària, una senyoria petita, una vall o un districte rural amb població dispersa? Per on passa la frontera entre la història local i la història regional? I entre la història local i la història urbana? En qualsevol cas l'investigador ha de conèixer molt bé aquest espai amb què treballa. Aquest co-

**«Crec que
el tret definidor
de la història local
és l'àmbit espacial,
no una temàtica
específica»**

neixement i la reducció del marc d'estudi han de tenir com a resultat una història més exigent. Podem demanar a l'investigador local una intensitat i rigor proporcionats amb el seu univers d'estudi. És la imatge del microscopi: el que perdem en espai ho hem de guanyar en intensitat.

Però la tècnica del microscopi no vol dir que aquest tipus de recerques es considerin simples bancs de proves. No es tracta d'això, sinó de la possibilitat de refer vincles de parentiu, reconstruir amb detall l'evolució del paisatge, les xarxes de camins, les sagreres i els microespais.

– Quin és el seu referent historiogràfic en aquest camp?

– Crec que la millor història local és la que es fa a Anglaterra, dins d'una tradició que treballa els pobles que tenen bons arxius. D'Itàlia m'han interessat els estudis de petits pobles, sobretot de la Toscana i la Campània, i de França els treballs del Llenguadoc i el Rosselló sobre les comunitats locals i la conformació de l'espai.

– Com valora la relació entre història local i una suposada història general?

– Crec que el tret definidor de la història local és l'àmbit espacial, no una temàtica específica. Crec que cal demanar una transferència ordenada de coneixements cap a la història supralocal, sense oblidar

El Museu-Arxiu de Montblanc i la Conca de Barberà, en una imatge retrospectiva.

mai l'abast territorial de les conclusions que aporten els estudis locals. Posem per exemple la guerra dels remences. Moltes vegades s'ha dit que la causa fonamental era la lluita per acabar amb els mals usos, però resulta que el 1461 a moltes poblacions els mals usos ja havien estat redimits. És a través de les històries locals, i no pas a la Cancelleria, que podem avaluar aquest procés, i saber quins indrets havien abolit ja els mals usos. Per tant, la història local contribuiria en aquest cas a fer més fina l'anàlisi de les causes i les fases de la guerra.

El que passa és que les relacions entre la història local i la història general no són mecàniques. Per exemple, una història local no ha de voler trobar sigui com sigui la crisi bladera del segle XIV, si és que en una determinada àrea aquesta va ser poc important. Per això fer història local és molt difícil, perquè és imprescindible tenir un coneixement historiogràfic general i al mateix temps un coneixement exhaustiu de la documentació local i de les peculiaritats de l'indret estudiat. L'expert en història local ha de tenir al cap el marc de la història general, però aquest li ha de servir només de guia, no de coartada científica.

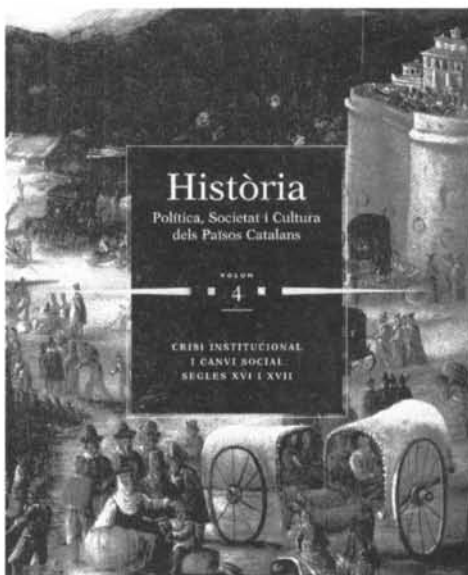
- La relació entre història local i història general no és només un problema teòric per a l'investigador, sinó que es manifesta també en la divulgació. Creu que les darreres síntesis d'història de Catalunya han incorporat les aportacions de la història local?

- Fins fa molt poc, no, tot i alguna excepció com la *Catalunya carolíngia* que, més que una història general, és una *summa* d'històries locals i la *Història. Política, societat i cultura als Països Catalans*, que va editar Enciclopèdia Catalana. En realitat, crec que hi ha més digestió de l'anomenada història general per part de la historiografia local, que no pas a l'inrevés. La major part d'historiadors encara no llegeixen

obres d'història local. És un problema de mentalitats. Tot i això, és important l'aparició d'algunes eines, com el Servei d'Història Local de la UAB o la mateixa iniciativa dels PLECTS D'HISTÒRIA LOCAL.

- Creu que la història local està normalitzada en l'àmbit acadèmic?

- Encara no, i els professors universitaris hi tenim responsabilitats. No hi ha docència de metodologia d'història local. I la paradoxa és que sovint es pensa en clau d'història de Catalunya, però la producció de re-

cerca que en surt és d'història local. En canvi, hi ha iniciatives paral·leles força importants, com els congressos de L'AVENÇ, les Jornades anuals de Palma o les reunions de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. En aquest darrer cas potser valdria la pena recordar que van néixer amb la voluntat de connectar els estudiosos locals amb el món universitari, un objectiu que potser s'hauria de revifar.

- Quin balanç fa de la recerca local actual?

- En aquest moment crec que hi ha uns historiadors que s'han especialitzat en l'àmbit local i que ja estan jubilats que requereixen un homenatge, com és el cas de Jaume Codina, que ha fet una història rigorosa,

sòlida i solvent i que a més ha creat escola al Baix Llobregat, especialment amb els germans Fernández Trabal, o Antoni Pladevall per a Osona. Pel que fa a la generació següent, tenim investigadors com Mercè Aventín, amb els seus estudis sobre Vilamajor o Llinars, Josep Maria Torras Ribé, que treballa sobre Igualada, o Josep Maria Sans Travé estudiant la Conca de Barberà. També hi ha aproximacions sectorials importants, fetes per investigadors més joves, com la de Max Turull sobre Cervera en la història del dret; o investigadors de la fiscalitat, com Morelló a Reus i Valls, Pere Verdes a Cervera o Pere Ortí a Sant Feliu de Guíxols. Tampoc no s'ha d'oblidar la important tasca portada a terme per Flocel Sabaté sobre l'estructuració de l'espai en l'edat mitjana, temàtica que encara que no sigui estrictament d'història local aporta reflexions teòriques i informació noves per als experts en aquesta darrera disciplina. Pel que fa a un relat global crec que val la pena citar la *Història de Piera*, perquè és el resultat de la col·laboració d'especialistes en els diferents períodes i va servir per treure a la llum documentació desconeguda. En definitiva, el resultat d'una planificació. De fet, els investigadors sèniors tendeixen a l'estudi en un àmbit local de grans períodes històrics, mentre que els júniors tendeixen a aproximacions més sectorials i acotades.

- Per últim, creu que té sentit seguir parlant d'història local?

- Sens dubte, sempre en tindrà, i no necessita una defensa específica, perquè la història avança si hi ha transferència de coneixements entre els diferents plans i fronts; en aquest sentit, la recerca local té un camp ben definit.

- Per últim, creu que té sentit seguir parlant d'història local?

- Sens dubte, sempre en tindrà, i no necessita una defensa específica, perquè la història avança si hi ha transferència de coneixements entre els diferents plans i fronts; en aquest sentit, la recerca local té un camp ben definit.